

Dr Hanna Duszka-Jakimko, adiunkt
Katedra Teorii i Filozofii Prawa
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Opolski
ul. Katowicka 87 a
45-060 Opole

Załącznik nr 2

do wniosku o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego

Autoreferat przedstawiający opis dorobku i osiągnięć naukowych w rozumieniu art.16 ust.2 ustawy z dnia 14 marca 2003r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2016r., poz. 882 ze zm. w Dz. U. z 2016r., poz.1311)

1. **Imię i nazwisko:** Hanna Duszka-Jakimko
2. **Posiadane dyplomy, stopnie naukowe - z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytuł rozprawy doktorskiej**

21 października 2000 roku - doktor nauk prawnych w zakresie prawa – teorii i filozofii prawa nadany Uchwałą Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Wrocławskiego na podstawie rozprawy doktorskiej pt. *Normy jurysdykcyjne w systemie prawa* napisanej w Katedrze Teorii i Filozofii Prawa Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Wrocławskiego. Promotorem rozprawy był prof. dr hab. Stanisław Kaźmierczyk. Recenzentami w przewodzie doktorskim zostali dr hab. Andrzej Korybski, prof. UMCS i prof. dr hab. Henryk Mądrzak.

27 kwietnia 1995 roku - magister prawa po odbyciu jednolitych wyższych magisterskich studiów prawniczych (w latach 1990-1995) na Wydziale Prawa i Administracji (obecnie Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii) Uniwersytetu Wrocławskiego - kierunek prawo. Praca magisterska pt. *Międzynarodowa ochrona zasobów naturalnych szelfu kontynentalnego* napisana została w Zakładzie Prawa Międzynarodowego Publicznego pod kierunkiem prof. dr hab. Jana Kolasy, recenzentem pracy był prof. dr hab. Karol Wolfke.

W czasie studiów odbyłam staż w Haskiej Akademii Prawa Międzynarodowego (lipiec- sierpień 1994)

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych.

W dniu 1.10. 2000 roku zostałam zatrudniona na stanowisku asystenta, a od 01.03. 2001 na stanowisku adiunkta w Zakładzie Teorii i Filozofii Prawa Międzywydziałowego Instytutu Prawa i Administracji Uniwersytetu Opolskiego. Instytut ten uchwałą Senatu UO z dnia 26 czerwca 2006r. został przekształcony w Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Opolskiego.

W latach 2001-2010 byłam zatrudniona na stanowisku adiunkta w Katedrze Administracji Publicznej Dolnośląskiej Wyższej Szkoły Służb Publicznych „Asesor” we Wrocławiu.

4. Wykazanie osiągnięcia wynikającego z art.16 ustawy z dnia 14 marca 2003r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2016 r., poz. 882 ze zm. w Dz. U. z 2016r., poz.1311)

a) Tytuł osiągnięcia naukowego:

Autorstwo monografii pt. „Alternatywne rozwiązywanie sporów. Pomiędzy instrumentalnym a komunikacyjnym paradygmatem prawa”

b) (Autor/autorzy, tytuł/ tytuły publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa, recenzenci wydawniczy)

H. Duszka-Jakimko, *Alternatywne rozwiązywanie sporów. Pomiędzy instrumentalnym a komunikacyjnym paradygmatem prawa*, Opole 2016, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, recenzenci wydawniczy: dr hab. Andrzej Korybski, prof. nadzw. Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, dr hab. Kamil Zeidler, prof. nadzw. Uniwersytetu Gdańskiego.

c) Omówienie celu naukowego ww. pracy i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania

Przedstawiana do oceny monografia ma na celu poddanie badaniu wpływu zjawiska alternatywnego rozwiązywania sporów na rozumienie prawa i jego społeczną funkcję, a jednocześnie stanowi wyraz dążeń rozwoju badań nad wewnętrzną integracją prawoznawstwa.

Zjawisko globalizacji, pluralizm światopoglądowy, kulturowy i aksjologiczny współczesnych społeczeństw, indywidualizm i dyferencjacja, jak również przemiany ustrojowe i polityczne mające miejsce w drugiej połowie XX wieku nie pozostawały i nie pozostają bez wpływu na kulturę i jej podstawowe reguły: na zwyczaje, moralność i prawo. Różnorodne oczekiwania normatywne podmiotów społecznych, dylematy jednostki dotyczące tego, jak działać i do czego dążyć oraz dotyczące określenia jej miejsca w sferze publicznej to ważne kwestie pojawiające się w obecnej przestrzeni społecznej. Kryzys systemu aksjologiczno-normatywnego społeczeństw oraz krytyka podstaw oświeceniowego scjentyzmu znalazł swe odbicie w zakwestionowaniu dotychczas akceptowanych pozytywistycznych poglądów na naukę, na koncepcję państwa, na prawo i społeczeństwo. Legł również u podstaw badań dotyczących fundamentów ontologicznych, epistemologicznych i aksjologicznych prawa. Jednymi z ważnych obszarów dyskusji stały się zagadnienia sposobów jego stanowienia, obowiązywania, stosowania oraz skuteczności w kontekście instrumentalnego i nieinstrumentalnego paradygmatu prawa.

Jednym z przykładów zjawisk wpływających na zmianę postrzegania prawa są alternatywne metody rozwiązywania sporów (z ang. ADR – *Alternative Dispute Resolution*). Pluralizm metod rozstrzygania i rozwiązywania konfliktów i sporów oraz ich skuteczność i efektywność są ważnym obszarem badawczym wpisującym się w dyskusję dotyczącą rozumienia pojęcia prawa, jego społecznej funkcji oraz zagadnienia kultury zaufania. Tematyka ta doczekała się licznych opracowań w poszczególnych gałęziach prawa, szczególnie często mających za swój przedmiot mediację i sądownictwo polubowne jako najczęściej wykorzystywane w praktyce prawniczej mechanizmy alternatywnego rozwiązywania sporów. W teorii prawa natomiast tematyka ta pojawiała się w związku z analizowanymi koncepcjami klasycznego i postklasycznego stosowania prawa oraz idei sprawiedliwości proceduralnej.

W prezentowanej do oceny pracy szczególną uwagę zwrócono na następujące kwestie, które przyjęto za główny problem badawczy: (1) określenie i analiza sposobu rozumienia zjawiska alternatywnego rozwiązywania sporów w związku z twierdzeniami o

instrumentalnym i nieinstrumentalnym charakterze prawa oraz (2) poddanie badaniu wpływu tego zjawiska na rozumienie prawa i jego społeczną funkcję. W związku z tak zakreślonym problemem badawczym celami poznawczymi pracy stały się: 1) analiza czynników społecznego otoczenia prawa wpływających na paradygmat prawa; 2) analiza pojęcia alternatywnego rozwiązywania sporów uwzględniająca sposoby jego rozumienia zarówno na gruncie języka prawniczego jak i innych (socjologicznego, psychologicznego); 3) sformułowanie twierdzeń dotyczących kierunków i zakresu zmian w paradygmacie sądowego stosowania prawa w kulturze prawa stanowiącego wywołanych rozwojem alternatywnego rozwiązywania sporów; 4) ocena rezultatów działalności legislacyjnej w zakresie inkorporowania postulatów doktryny i praktyki prawniczej dotyczącej mechanizmów alternatywnego rozwiązywania sporów; 5) analiza i ocena wybranych koncepcji instrumentalnego i nieinstrumentalnego paradygmatu prawa w kontekście ich wpływu na mechanizmy rozwiązywania sporów. Realizacja wskazanych celów badawczych pracy została przeprowadzona w oparciu o podstawową metodę badania prawa jaką jest analiza pojęciowa w jej miękkiej wersji, która w pracy pojawia się w trzech wymiarach: 1) analizy poglądów dotyczących rozumienia prawa, jego społecznej funkcji, oraz alternatywnego rozwiązywania sporów; 2) analizy dogmatycznej dotyczącej interpretacji obowiązujących przepisów prawnych i wybranych tez orzecznictwa w zakreślonym obszarze badań; 3) analizy wybranych poglądów doktryny służących odczytaniu społecznej funkcji prawa oraz eksplikacji prawa jako ontologicznie złożonego i metodologicznie wielopłaszczyznowego zjawiska kulturowego.

Dynamiczny rozwój alternatywnego rozwiązywania sporów szczególnie obserwowany był w drugiej połowie XX wieku, wraz z przejściem społeczeństw nowoczesnych w etap społeczeństw doby późnej nowoczesności. Do ewolucji metod ADR przyczyniły się zarówno złożone zjawiska społeczne (problem zaufania, nowych rodzajów ryzyka, niepewność sytuacji społecznych, refleksyjność, globalizacja) jak i prowadzona debata wokół się fundamentów myśli politycznej – związanej z ideą wspólnotowości, z koncepcją prawa w ujęciu liberalno-demokratycznym, z dyskusją wokół pozytywistycznych i niepozytywistycznych założeń prawa. Upływ czasu od wygaśnięcia wielkich debat wokół tych zagadnień pozwala spojrzeć na problematykę instrumentalnych i nieinstrumentalnych koncepcji prawa z dystansu i na nowo sformułować pytania badawcze.

Rozważania pracy zostały przeprowadzone w trzech kolejnych rozdziałach.

Rozdział pierwszy prezentuje najważniejsze czynniki decydujące o obecnych przemianach społecznych oraz relacjach prawa i jego społecznego otoczenia w dobie późnej

nowoczesności. Są to m.in.: postępujący proces globalizacji, indywidualizm i dyferencjacja, rozwój systemów eksperckich, refleksyjność, jurydyzacja życia społecznego. Czynniki te determinują różnorodne ujęcie społecznej funkcji prawa: a) uwarunkowanej instrumentalnym sterowaniem rozwojem społecznym i kontrolą poprzez prawo oraz b) związanej z koncepcją prawa kooperacyjnego ukierunkowaną na konsensus między różnorodnymi podmiotami społecznymi oraz dążącą do realizacji idei społeczeństwa obywatelskiego. W zależności od przyjętego modelu praktyki społecznej - instrumentalnego i nieinstrumentalnego oraz indywidualistycznych bądź supraindywidualistycznych założeń w filozofii jednostki - zmienia się będzie perspektywa sposobów spełniania społecznej funkcji prawa i realizowania określonej polityki społecznej.

Istotnym czynnikiem oddziaływującym na zachodzące zmiany społeczno-polityczne jest zrekonstruowany przez P. Noneta i P. Selznicka model rozwojowy prawa, którego poszczególne etapy wpływają na kształtowanie się pojęć i praktyk istniejących społecznie. Równie ważnym bodźcem wpływającym na kształtowanie się paradygmatu prawa jest kultura: a) w aspekcie normatywnym - określającym sposoby działania podmiotów i stanowiącym charakterystyczny dla danej społeczności wzorzec normatywny; b) w aspekcie symbolicznym - zawierającym uznane przekonania, idee, obowiązujące sensy zdarzeń i zjawisk w społeczeństwie.

Rozważania rozdziału pierwszego pozwoliły na sformułowanie wniosku, iż wspomniane czynniki uzasadniają rozumienie prawa jako dynamicznego instrumentu rozwiązywania konfliktów i sporów. Potwierdzają one również dominujący pogląd o ontologicznej złożoności prawa i wpływają na ewolucję zjawisk prawnych, takich między innymi jak alternatywne rozwiązywanie sporów.

Przeobrażanie się alternatywnego rozwiązywania sporów, dookreślenie pojęcia i prezentacja różnorodnych mechanizmów alternatywnego rozwiązywania sporów stały się przedmiotem rozważań rozdziału drugiego pracy. Zasadnicze pytanie koncentrowało się wokół kwestii, czy w odniesieniu do alternatywnego rozwiązywania sporów mamy do czynienia z ustalonym zakresem jego treści (czy też ustalenia te zostały dokonane w doktrynie w odniesieniu do instytucji mediacji i sądownictwa polubownego jako podstawowych metod alternatywnego rozwiązywania sporów w kulturze prawa stanowionego) czy też jest to pojęcie wymagające dookreślenia. W związku z tak postawionym pytaniem w odniesieniu do alternatywnego rozwiązywania sporów analizie zostały poddane takie komponenty stosowania prawa jak pojęcie sądu, pojęcie podstawy normatywnej i reguły decyzji, roli podmiotu zarządzającego sporem i roli stron oraz realizowanych wartości. Wyodrębnienie

powyższych pojęć odniesione zostało – w ujęciu porównawczym - tak do alternatywnego jak i sądowego modelu stosowania prawa. W wyniku przeprowadzonych rozważań została postawiona teza, iż w obu modelach stosowania prawa – w modelu sądowym i alternatywnym – komponenty te nie są równoważne i mają odmienny zakres znaczeniowy. Badanie wskazanych elementów pozwoliło na ustalenie, iż alternatywność mechanizmów rozwiązywania sporów będzie przejawiać się w stopniu zaangażowania czynnika sądowego w procedurę: im wyższy stopień zaangażowania tym bardziej mamy do czynienia z „władczą” procedurą rozstrzygnięcia sporu i działaniami o charakterze celowo-racjonalnym i strategicznym. Ponadto stopień zaangażowania czynnika sądowego decydować będzie o różnym stopniu sformalizowania tej procedury. Wyznacznikiem zatem omawianych dwóch modeli stosowania prawa staje się także relacja sprawiedliwości materialnej i proceduralnej. Stwierdzenie tej zależności jest pozornie dość oczywiste, gdyż dla podjęcia decyzji merytorycznych o rozdzieleniu korzyści i obciążeń niezbędne są reguły procedury ustalone przez podmioty społeczne i zmierzające do osiągnięcia możliwie jak najbardziej sprawiedliwego wyniku. Jednakże afirmacja określonej hierarchii wartości dotyczących reguł kształtowania sprawiedliwej procedury wpływa na podjęcie decyzji merytorycznej i określenie jej jako słusznej. Sprawiedliwość proceduralna jest więc przeciwieństwem arbitralności. Przeprowadzone prace badawcze doprowadziły do konkluzji, iż alternatywne rozwiązywanie sporów jest jednym z instrumentów zmiany w systemie wymiaru sprawiedliwości i w ujęciu deskryptywnym określane są jako metody rozwiązywania sporów inne niż proces sądowy. Ujęcie normatywne wskazuje na różnorodność przedmiotową metod negocjacyjnych, mediacyjnych i polubownych mających na celu rozwiązanie sporu. Komplementarność alternatywnych metod rozwiązywania sporów jest spójna z prawem do sądu wyrażonym w ustawie zasadniczej oraz w prawie ponadnarodowym.

Szerszy kontekst określonego pytania badawczego rozdziału drugiego pracy dotyczył kwestii teoretyczno prawnego dookreślenia pojęcia alternatywnego rozwiązywania sporów. Ta kwestia otworzyła pole do rozważań rozdziału trzeciego mających za swój przedmiot analizę wybranych koncepcji instrumentalnego i nieinstrumentalnego ujęcia prawa i ich aplikacji w alternatywnym rozwiązywaniu sporów. Koncepcje instrumentalne bywają w literaturze przedmiotem licznych rozważań krytycznych ze względu na redukcjonistyczny i pozytywistyczny w tzw. wersji twardej rodowód. Jednakże spojrzenie na problematykę alternatywnego rozwiązywania sporów z perspektywy miękkich koncepcji pozytywizmu prawniczego i z uwzględnieniem nieredukcjonistycznej (złożonej) wersji instrumentalności (traktującej instrumentalność jako immanentną cechę prawa) pozwala na próbę budowania

podstaw uzasadnienia alternatywnego rozwiązywania sporów nie tylko z dotychczas wykorzystywanej perspektywy komunikacyjnej. O możliwości aplikacji nurtów instrumentalnych decyduje jednakże określenie moralnych granic instrumentalizacji i odrzucenie skrajnych redukcjonistycznych wersji.

Ujęcie nieredukcjonistyczne pozwala na przyjęcie tezy, iż instrumentalność stanowi immanentną cechę prawa będącego środkiem realizacji celów społecznych. W ujęciu nieredukcjonistycznym prawo podlega złożonej ocenie – tetycznej, celowościowej i aksjologicznej. Określenie moralnych granic instrumentalizacji decyduje o możliwości spełnienia społecznej funkcji prawa w zakresie rozwiązywania sporów. Również założenia ekonomicznej analizy prawa, mieszczące się w nurcie instrumentalnym, stały się kolejną płaszczyzną badawczą alternatywnego rozwiązywania sporów. Wyodrębnienie i aplikacja między innymi takich pojęć jak efektywność ekonomiczna, maksymalizacja korzyści i teoria racjonalnego wyboru dla oceny działań podmiotów potwierdza możliwość zastosowania koncepcji racjonalności ekonomicznej w analizowanym obszarze, szczególnie w odniesieniu do sądownictwa polubownego i mediacji, znajdującej zastosowanie w rozwiązywaniu sporów gospodarczych i konsumenckich. Aplikacja ekonomicznej analizy prawa, na co wskazują ustalenia rozdziału trzeciego, uwarunkowana jest rodzajem sporów i ich charakterem. Ustalenia rozdziału drugiego obejmujące złożony charakter i różnorodność rodzajów sporów pozwolił na wydzielenie w rozdziale trzecim perspektywy nieinstrumentalnej, a w jej obszarze koncepcji komunikacyjnej oraz teorii dyskursywno-argumentacyjnych. Prawo jest w nich, najogólniej ujmując, traktowane jako akt woli podmiotów. Jest osadzone w dyskursie (w ujęciu językowym) bądź w komunikacji (prawo jako rozmowa). Dość często w literaturze przedmiotu spotkać się można ze stanowiskiem, że alternatywne rozwiązywanie sporów to przejaw komunikacyjnego paradygmatu państwa, prawa i społeczeństwa. Z pewnością koncepcja ta w perspektywie alternatywnego rozwiązywania sporów wpływa na stosowanie prawa i na redefinicję rozumienia wymiaru sprawiedliwości, jednakże nie pozbawia uzasadnienia zastosowania w metodach negocjacyjnych, mediacyjnych i polubownych podejścia nieredukcjonistycznego, uwarunkowanego tak różnorodnością tych metod i spełnianymi przez celami jak i wyrażającego się podejmowanymi działaniami prawodawczymi z tego obszaru. Perspektywa aksjologiczna odnosi się w przedmiotowym obszarze do uzasadnienia zastosowania założeń nieinstrumentalnych. Perspektywa normatywna eksponuje natomiast wspomniane podejście nieredukcjonistyczne.

Sankcjonowanie metod alternatywnego rozwiązywania sporów pozwala przewidzieć pewne działania podmiotów. Dzięki temu rozwiązywanie sporów w drodze metod

nieformalnych nie jest obarczone czynnikiem niepewności, przypadkowości czy dowolności. Wspomaganie rozwoju metod ADR przez państwowy wymiar sprawiedliwości pozwala na wzrost poziomu wiedzy w tym obszarze, tym samym wpływając na wzrost świadomości społecznej (dotyczącej pojęć, przekonań i oceny określonego zjawiska w danej społeczności). Taka perspektywa pozwala podmiotom na dokonywanie świadomych i wspartych wiedzą wyborów dotyczących metody w rozwiązaniu sporu. Umożliwia odejście od typowych, rutynowych zachowań związanych z władczym (w ramach procedur sądowych) rozstrzygnięciem sporów przez organy władzy publicznej i skierowanie się ku metodom afirmowanym przez państwowy wymiar sprawiedliwości, lecz opartych na uzgadnianiu, dyskursie i porozumieniu.

Alternatywne metody rozwiązywania sporów posiadają walor uniwersalny w tym sensie, iż dążą do ponadkulturowego wypracowania reguł osiąganego porozumienia, dających równe szanse każdemu podmiotowi, o ile spełni on pewne warunki bezpośrednio związane z idealną sytuacją komunikacyjną: prawdomówności, szczerości, swobody argumentowania, braku nacisku i ograniczeń pozamerytorycznych. Procedury sądowe są wysoce sformalizowane, a poszczególne etapy sądowego stosowania prawa precyzyjnie określone przepisami obowiązującego prawa. Rozwiązywanie sporów w trybie alternatywnym jest dobrowolne, mniej sformalizowane, oparte na swobodzie wypowiedzi i braku nacisku, lecz nie dowolne. Posiadają bowiem wyraźne, sekwencyjne ograniczenia, co ma na celu budowę zaufania do tych metod.

W perspektywie zjawiska jakim alternatywne rozwiązywanie sporów akcentuje się również ich kontekst refleksyjny. Wiedza i dokonywane przez podmioty społeczne interpretacje na temat własnych działań (ich motywacji i racjonalności) i działań innych podmiotów w sposób istotny wpływa na ich decyzje i sposób postępowania, a przez to i na podstawy kultury socjetalnej.

Wskazanie możliwości i ograniczeń wybranych instrumentalnych i nieinstrumentalnych koncepcji prawa pozwala na postawienie tezy o konieczności nowego odczytania społecznej funkcji prawa otwierającej się ku refleksyjnie rozumianej rzeczywistości społecznej, wyrażającej się postawie afirmującej pluralistyczny system wymiaru sprawiedliwości.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

Nurt badawczy zaprezentowany w monografii *Alternatywne rozwiązywanie sporów. Pomiędzy instrumentalnym a komunikacyjnym paradygmatem prawa* uzupełniają artykuły poświęcone problematyce ewolucji alternatywnego rozwiązywania sporów prawnych na tle modelu rozwojowego prawa, ich konstytutywnych cech oraz miejsca alternatywnego rozwiązywania sporów w konstytucyjnym ujęciu władzy sądowniczej, zasady prawa do sądu i organizacji wymiaru sprawiedliwości. Zagadnienia te analizuje w opracowaniach: *ADR a zasada prawa do sądu w perspektywie teoretycznej i konstytucyjnej*, [w:] *Alternatywne formy rozwiązywania sporów w teorii i w praktyce. Wybrane zagadnienia*, red. H. Duszka-Jakimko, S.L. Stadniczeńko, Opole 2008, s. 25-37 (współautor dr Monika Haczkowska); *Konflikty prawne a alternatywne sposoby rozwiązywania sporów*, [w:] *System prawny a porządek prawny*, red. O. Bogucki, S. Czepita, Szczecin 2008, s. 345-355; *Alternatywne formy rozwiązywania sporów - tradycje anglosaskie w kontynentalnej kulturze prawnej*, [w:] *Opolskie Studia Administracyjno-Prawne*, Nr IX/ 2011, s. 81-92; *Konsensualny charakter procedury jako konstytutywna cecha ADR*, [w:] *Acta Universitatis Wratislaviensis No 3542, Przegląd Prawa i Administracji XCIV*, Wrocław 2013, s. 57-77 (współautor dr Monika Haczkowska); *Alternatywne rozwiązywanie sporów prawnych na tle modelu rozwojowego prawa*, [w:] *Wokół praktycznych i teoretycznych aspektów mediacji*, red. P. Malinowski, H. Duszka-Jakimko, A. Suchorska, Kraków 2015, s. 9-21; *Wpływ standardów art.6 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka na paradygmat wymiaru sprawiedliwości i pojęcia prawa do sądu we współczesnych porządkach prawnych*, [w:] *Europejska konwencja o ochronie praw człowieka – praktyka stosowania i funkcjonowanie w przestrzeni europejskiej*, red. M. Haczkowska, F. Tereskiewicz, Opole 2016, s. 73-85. Ostatnia ze wskazanych publikacji porusza natomiast zagadnienie wpływu art.6 ust. 1 zdanie pierwsze Europejskiej Konwencji Praw Człowieka z 1950 roku stanowiącego prawo do rzetelnego procesu na proceduralne gwarancje ugód bądź polubownych rozstrzygnięć podejmowanych w trybach alternatywnego rozwiązywania sporów w perspektywie prawno-porównawczej. Analiza obowiązujących przepisów prawa, tez orzecznictwa i literatury pokazały, iż po stronie państwa leży obowiązek organizacji systemu wymiaru sprawiedliwości w taki sposób, by mógł on spełnić wszystkie wynikające z przedmiotowego artykułu warunki. Alternatywne rozwiązywanie sporów może – przy spełnieniu postulatów spójności, pewności i bezpieczeństwa systemu prawa – stanowić skuteczne mechanizmy wspomagające konstytucyjną ochronę praw jednostki. Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka stwierdza, że chociaż zakres jego kompetencji nie

obejmuje przedmiotu oceny materialnej treści wyroku sądu arbitrażowego ani ugody mediacyjnej, to jednakże jego ocenie podlegają działania sądów krajowych sprawujących kontrolę nad ugodą mediacyjną i procedurą arbitrażową w zakresie wskazanym w art. 6 ust. 1.zd. pierwsze i w takim zakresie znajduje on zastosowanie dla metod alternatywnego rozwiązywania sporów.

Wyróżnione powyżej aspekty problematyki alternatywnego rozwiązywania sporów zostały zaprezentowane w formie referatów wygłoszonych między innymi na: międzynarodowej konferencji naukowej organizowanej przez Wyższą Szkołę Menedżerską w Legnicy „Transformacja systemów wymiaru sprawiedliwości w państwach Europy Środkowej i Wschodniej w latach 1990-2010”, Legnica 9-11 kwiecień 2010; temat: *Pozasądowe formy rozwiązywania sporów a wymiar sprawiedliwości*; na Ogólnopolskim Sympozjum Naukowym „Tendencje integracyjne i dezintegracyjne we współczesnym świecie”, Kudowa Zdrój, 28-29 października 2010; temat wystąpienia: *Podstawy prawne rozwiązywania sporów w trybach pozasądowych*; na VII Opolskim Colloquium Prawno-Historycznym „Europejska tradycja prawna”, Brzeg, 17-18 maj 2011, temat wystąpienia: *Sądowy i negocjacyjny model stosowania prawa – tradycja anglosaska w kontynentalnej kulturze prawnej*; na XXI Ogólnopolskim Zjeździe Katedr Teorii i Filozofii Prawa „Demokratyczne państwo prawa”, Augustów 14-17 września 2014r.; temat wystąpienia: *Racjonalność instrumentalna a racjonalność komunikacyjna w stosowaniu prawa. Analiza obowiązujących przepisów o mediacji w postępowaniu cywilnym oraz postulaty de lege ferenda związane z jej wspieraniem i efektywnym stosowaniem* była tematem wystąpienia na ogólnopolskiej konferencji naukowej organizowanej przez Stowarzyszenie Sędziów Polskich *IUSTITIA*, Związek Zawodowy Prokuratorów i Pracowników Prokuratury RP oraz Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego „Mediacje w społeczeństwie otwartym. Prawne, społeczne i ekonomiczne aspekty prowadzenia mediacji w obszarze działań publicznych”, Wrocław 21-22 października 2011; temat: *Mediacje a system prawny*.

Pytanie o możliwe kierunki rozwoju alternatywnego rozwiązywania sporów w polskim porządku prawnym stały się tematem wykładu wygłoszonego na zaproszenie Akademii Polskiego Forum Arbitrażu, odbywającego się na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego (kwiecień 2016); temat wykładu: *Ewolucja czy erozja? W poszukiwaniu kierunków rozwoju alternatywnego rozwiązywania sporów*. W niniejszym wystąpieniu wskazałam, iż czynniki takie jak kultura prawna, pluralizm systemu prawa, polityka prawodawcza urzeczywistniająca w stosowaniu prawa podejście negocjacyjne, responsywny etap w modelu rozwojowym prawa mogą sprzyjać rozwojowi

alternatywnego rozwiązywania sporów, zagrożeniem zaś mogą stać się nadmierna jurydyzacja oraz postawa praktyki prawniczej deprecjonującej rolę nieformalnych metod rozwiązywania sporów. W konkluzji stwierdziłam, iż zaufanie do prawa i poszanowanie jego autorytetu mogą stać się podstawą pluralizmu form rozwiązywania sporów afirmowanych przez system prawa.

Problematyka alternatywnego rozwiązywania sporów w kulturze prawa stanowionego stała się także przedmiotem wykładów wygłoszonych w języku angielskim na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Santiago de Compostela w Hiszpanii (wyjazd w ramach programu Erasmus, maj 2013).

Kojeny nurt moich zainteresowań badawczych stanowi rozwój idei społeczeństwa obywatelskiego, mająca szczególne znaczenie w okresie transformacji ustrojowej w państwach Europy Środkowej i Wschodniej, jak również wobec przemian społecznych, politycznych i kulturowych dokonujących się w końcu XX i w początkach XXI wieku. Zagadnieniu temu poświęciłam publikacje zamieszczone w czasopismach krajowych i zagranicznych, między innymi: *Globalisation and its impact on civil society: philosophical, legal and sociological aspects*, [w:] Wrocław Review of Law, Administration & Economics, vol. 1, No 1 /2011, s. 22-37; *Jednostka – społeczeństwo – demokracja uczestnicząca. Teoria i rozwiązania prawne w wybranych państwach Europy Środkowej i Wschodniej*, [w:] *Jednolitość aksjologiczna systemu prawa w rozwijających się państwach demokratycznych Europy*, red. S. L. Stadniczeńko, Opole 2011, (współautor dr Ewa Kozerska), s. 205-227; *Spółeczeństwo obywatelskie w perspektywie globalizacji – kilka spostrzeżeń*, [w:] *Egalitaryzm i elitaryzm. Tradycja i przyszłość Europy*, red. E. Kozerska, P. Sadowski, A. Szymański, Opole 2012, s. 349-365; *Spółeczeństwo obywatelskie lat 90-tych XX wieku. Idee i ich odzwierciedlenie w ustawie zasadniczej i orzecznictwie*, „Spółeczeństwo i Polityka” nr 1/2013, (współautor dr Ewa Kozerska), s. 87-105; *Continuing or breaking with the constitutional system of the People Republic of Poland. Legal considerations in the context of the 1989 transformation*, [w:] *Comparative Law in Eastern and Central Europe*, ed. by B. Sitek, J.J. Szerbowski, A.W. Bauknecht, Cambridge Scholars Publishing 2013 (współautor Ewa Kozerska), s. 383- 395; *Civil society in Poland in the 1990s. Ideas and their reflection in the Constitutional and in jurisprudence*, [w:] Acta Universitatis Wratislaviensis No 3506, Studia nad autorytaryzmem i totalitaryzmem 35, nr 1, Wrocław 2013 (współautor dr Ewa Kozerska), s. 27- 43; *Rola prawa w kształtowaniu społeczeństwa obywatelskiego – czy nowy paradygmat jest potrzebny?*, [w:] *25 lat doświadczeń ustrojowo-prawnych III*

Rzeczypospolitej, red. nauk. H. Duszka-Jakimko, E. Kozerska, Warszawa 2015, s. 56-72. Na tym tle istotne również stają się zagadnienia przebudowy społeczeństwa i jego postaw poprzez prawo oraz dyskusja nad determinantami społecznej przebudowy wpływającymi na prestiż prawa i jego legitymację. Zagadnienia odnoszące się m.in. do problematyki pewności prawa w procesie przebudowy społecznej oraz niebezpieczeństwa erozji prawa zostały zaprezentowane w artykule pt. *Ewolucja czy erozja? Prawo i socjotechnika w dobie zmian społecznych*, [w:] *Człowiek. Prawo. Państwo. Księga Jubileuszowa dedykowana Stanisławowi Leszkowi Stadniczeńko*, red. J. Jeżewski, A. Pawlak, Warszawa 2017, s. 245-256 (współautor dr Witold Jakimko).

Część z powyższych publikacji przygotowałam – jako cykl artykułów - we współautorstwie z dr Ewą Kozerską (w języku polskim i angielskim). Są to artykuły: *Jednostka – społeczeństwo –demokracja uczestnicząca. Teoria i rozwiązania prawne w wybranych państwach Europy Środkowej i Wschodniej*, [w:] *Jednolitość aksjologiczna systemu prawa w rozwijających się państwach demokratycznych Europy*, red. S. L. Stadniczeńko, Opole 2011, s. 205-227; *Spółeczeństwo obywatelskie lat 90-tych XX wieku. Idee i ich odzwierciedlenie w ustawie zasadniczej i orzecznictwie*, „Spółeczeństwo i Polityka” nr 1/2013, s. 87-105 i *Continuing or breaking with the constitutional system of the People Republic of Poland. Legal considerations in the context of the 1989 transformation*, [w:] *Comparative Law in Eastern and Central Europe*, ed. by B. Sitek, J.J. Szczerbowski, A.W. Bauknecht, Cambridge Scholars Publishing 2013, s. 383- 395. W pracach tych przedstawiony został zarówno zarys historii idei społeczeństwa obywatelskiego, początków której można dopatrywać się w starożytnej tradycji republikańskiej, jak również jej znaczenie jako płaszczyzny dyskursu i kształtowania społecznego konsensusu w realizacji interesów instytucji społecznych i rządowych. Dokonana została analiza znaczenia jednostki i wspólnoty w funkcjonowaniu przestrzeni publicznej na tle doktryny liberalnej i teorii komunitaryzmu w tym zakresie (perspektywy indywidualistycznej oraz supraindywidualistycznej). Przeprowadzono i zaprezentowano w niniejszych publikacjach przegląd obowiązujących przepisów konstytucji państw Europy Środkowej i Wschodniej *expressis verbis* wskazujących na takie prawa i wolności człowieka i obywatela jak wolność zrzeszania się, wolność zgromadzeń, samorządność (terytorialna, zawodowa, gospodarcza), prawo do informacji czy prawo petycji stanowiące fundament społeczeństwa obywatelskiego. Pytanie jakie pojawiło się na tle niniejszych rozważań dotyczyło również wpływu takich zjawisk jak globalizacja, jurydyzacja, tożsamość jednostki, homo- i heterogeniczność społeczeństw na współuczestnictwo w budowaniu społeczeństwa obywatelskiego.

Przedmiotowa problematyka stała się również zasadniczym punktem wystąpień na ogólnopolskich konferencjach naukowych: na VI Colloquium Historyczno-Prawnym organizowanym przez Wydział Prawa i Administracji UO oraz Wyższą Szkołę Administracji i Biznesu im. E. Kwiatkowskiego w Gdyni „Egalitaryzm i elitaryzm. Tradycja i przyszłość Europy”, Niewodniki 13-14 maj 2010, temat referatu: *Jednostka czy dobro wspólne? Społeczeństwo obywatelskie w dobie procesów globalizacji i integracji*; referat na ogólnopolskiej konferencji naukowej „25 lat doświadczeń ustrojowo-prawnych III Rzeczypospolitej”, Opole 17 października 2014, temat wystąpienia: *Społeczeństwo obywatelskie w dobie transformacji ustrojowej*.

Problematyka wpływu przeobrażeń społecznych, politycznych i ekonomicznych na rozwój idei i społeczeństwa obywatelskiego stała się przedmiotem panelu ekspertów mającym miejsce w Warszawie 17 czerwca 2014 w Pałacu Prezydenckim w ramach projektu Kancelarii Prezydenta RP „Polska za 25 lat – drugi skok modernizacyjny”. Temat referatu: *Prawo i społeczeństwo wobec transformacji ustrojowej* dotyczył przedstawienia sposobu rozumienia państwa, prawa i roli jednostki w społeczeństwie z perspektywy budowy demokratycznego państwa prawa w warunkach transformacji ustrojowej, nowych wyzwań i zagrożeń. Wystąpienie nawiązywało do konieczności utrwalania w świadomości społecznej znaczenia idei społeczeństwa obywatelskiego i jego podstawowych instytucji, sposobu rozumienia praw jednostki i dobra ogólnego, jak również eksponowania znaczenia autorytetu prawa i pojęcia praworządności dla dalszego rozwoju demokratycznego państwa.

Zagadnienia powyższe były również przedmiotem moich wykładów przeprowadzonych w języku angielskim na Wydziale Prawa Uniwersytetu Świętych Cyryla i Metodego w Skopje, Macedonia (wyjazd w ramach programu Erasmus, wrzesień 2014).

Osobną część dorobku stanowią opracowania skupiające się na znaczeniu procesów globalizacji jak i integracji dla kultury prawnej i etyki zawodów prawniczych. Problematyka ta wobec działań inetgracyjnych, konwergencyjnych i wobec stanowiska o złożoności zjawiska społecznego jakim jest prawo wskazuje na konieczność wymiany myśli i poglądów praktyków i przedstawicieli nauki w tym obszarze. Tematykę tą poruszają między innymi następujące publikacje: *Etyka prawnicza jako szczególny wyraz etyki ogólnej*, [w:] Acta Universitatis Wratislaviensis No 2950, Przegląd Prawa i Administracji LXXIV, Wrocław 2006, s. 49-62, współautor mgr Elżbieta Nizio (mój wkład autorski to 70%); *Idea konwergencji kultur prawnych w perspektywie integracyjnej*, [w:] Acta Universitatis Wratislaviensis No 3367, Przegląd Prawa i Administracji LXXXVI, Wrocław 2011, s. 27- 36;

The Importance of Convergence of Legal Cultures for Modern Trends of Integration, [w:] „International Conference of Social Science V ICSS 2015” vol. III, ed. A. Ecirli, E. Dobrescu, Prishtina 2015, s. 307-313; *Zasady etyki deontologicznej prawników jako gwarancja ochrony praw obywatela. Aspekty prawne i praktyczne*, [w:] *Człowiek. Prawo. Państwo. Księga Jubileuszowa dedykowana Stanisławowi Leszkowi Stadniczeńko*, red. J. Jeżewski, A. Pawlak, Warszawa 2017, s. 237-244 (współautor dr Ewa Kozerska i dr Beata Kozicka) oraz *Wartość bezpieczeństwa prawnego jako podstawa demokratycznego państwa prawa*, tekst zgłoszony do druku w wydawnictwie Ruchu Prawniczego, Ekonomicznego i Socjologicznego. Wystąpienia z tego obszaru badawczego to komunikat na XVIII Ogólnopolskim Zjeździe Katedr Teorii i Filozofii Prawa „Dyskrecjonalność prawa”, Warszawa 21-24 wrzesień 2008, temat: *Władza dyskrecjonalna prawnika wobec zmian społecznych – kilka uwag*; referat na X Opolskim Colloquium Prawno-Historycznym „Pacta sunt servanda – nierealny projekt czy gwarancja ładu społecznego i prawnego?”, Brzeg 8-9 maja 2014r., temat wystąpienia: *Zasada pacta sunt servanda a postmodernistyczna wizja państwa i prawa*; referat na międzynarodowej konferencji naukowej „5. International Conference of Social Science ICSS 2015” Bucharest - Prishtina - Istanbul; Prishtina 10-11 kwietnia 2015, temat wystąpienia: *The Importance of Convergence of Legal Cultures for Modern Trends of Integration*; referat na międzynarodowej konferencji naukowej „Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa. Synergia zagrożeń”, Opole 13-14 kwietnia 2016r., temat wystąpienia: *Wartość bezpieczeństwa prawnego jako podstawa demokratycznego porządku prawnego*; (wspólnie z dr Moniką Haczkowską).

Współpraca naukowa nawiązana z Wydziałem Prawa Uniwersytetu Świętych Cyryla i Metodego w Skopje pozwoliła na odbycie tam 3-miesięcznego stażu naukowego w terminie od 2 listopada 2016 do 27 stycznia 2017. Udział w odbywających się seminariach naukowych dotyczył problematyki konwergencji kultur prawnych dokonującej się w perspektywie globalizacji oraz kształtowania społeczeństwa obywatelskiego. Dla państw bałkańskich z uwagi na ich odmienną religijną, kulturową i światopoglądową zjawisko zbliżania kultur prawnych oraz korzystania z dorobku prawnego i kulturowego państw Europy Zachodniej ma szczególne znaczenie. Jest to potwierdzenie stanowiska antropologicznego stwierdzającego znaczenie roli zapożyczeń z innych kultur dla rozwoju danej kultury. Nie mniej istotna jest tu również otwartość społeczna dla wymiany wartości kulturowych.

W prezentowanym nurcie badań mieści się także problematyka konstytucyjnych i ustawowych uwarunkowań niezawisłości sędziowskiej. Zagadnienie godności urzędu

sędziego na tle budżetowej równowagi i stabilności finansów publicznych stało się przedmiotem nagrodzonej w Konkursie Kwartalnika Stowarzyszenia Sędziów Polskich „Iustitia” glosy do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12.12.2012 r., K 1/12, Dz. U. z 2102 r., poz.1510, „Iustitia”, Nr 3 (13)/ 2013, s. 124-130 (współautor dr W. Jakimko). Problematyka konstytucyjnego ujęcia zasady niezawisłości sędziowskiej i warunków „stabilizacji” wykonywania zawodu sędziowskiego stała osią rozważań tekstu *Niezależność władzy sądowniczej – realna czy iluzoryczna? Rozważania teoretyczno-prawne*, [w:] *Idea wolności i niezależności w państwie demokratycznym – perspektywa praw jednostki. Księga Jubileuszowa dedykowana Profesor Halinie Ziębie –Załużkiej w czterdziestą rocznicę pracy naukowej*, red. nauk. M. Grzesik-Kulesza, G. Pastuszko, s. 51-72 (współautor dr Monika Haczkowska).

Moje interdyscyplinarne zainteresowania obejmowały kwestie związane z problematyką harmonizacji polskiego prawa wobec integracji europejskiej, w szczególności dostosowania polskiego prawa cywilnego procesowego do standardów europejskich.

Na prace z tego obszaru otrzymałam grant badawczy Komitetu Badań Naukowych na lata 2003-2006 pt. *Konwencja z Lugano w polskim systemie prawa. Aspekty teoretycznoprawne* (nr 2 H 02A 015 23), którego byłam kierownikiem i wykonawcą. W trakcie grantu opublikowałam następujące prace z tego zakresu: *Prawo międzynarodowe prywatne w prawie wewnętrznym – wybrane zagadnienia*, [w:] *Z zagadnień teorii i filozofii prawa. Kompetencja ze stanowiska teorii i filozofii prawa*, pod red. W. Jedleckiej, Wrocław 2004, s. 59-68; *Jurysdykcja krajowa w międzynarodowym postępowaniu cywilnym – właściwość a kompetencja*, [w:] *Opolskie Studia Administracyjno-Prawne*, Nr 2/ 2004, s. 67-76. Wynikiem otrzymanego grantu badawczego była monografia *Jurysdykcja krajowa w sprawach cywilnych i handlowych w polskim systemie prawnym i w prawie europejskim*, wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2006. Recenzentami wydawniczymi byli dr hab. Andrzej Bałaban, prof. US i prof. dr hab. Stanisław Kaźmierczyk, UW.

Jestem współredaktorem trzech monografii wieloautorskich. Pierwsze dwie *Alternatywne formy rozwiązywania sporów w teorii i w praktyce. Wybrane zagadnienia*, red. H. Duszka-Jakimko, S.L. Stadniczeńko, Opole 2008 oraz *Wokół praktycznych i teoretycznych aspektów mediacji*, red. P. Malinowski, H. Duszka-Jakimko, A. Suchorska, Kraków 2015 wskazują na różnorodność i złożoność zagadnień badawczych alternatywnego rozwiązywania sporów. Są to zarówno analiza krytyczna dotycząca prawa obowiązującego, jak i uwagi *de*

lege ferenda wynikające z doświadczeń prawników i mediatorów. Wiele uwagi poświęcono również rosnącej randze kompetencji społecznych prawnika, jego wiedzy o charakterze interdyscyplinarnym służącej rozwiązywaniu konfliktów i sporów w imię sprawiedliwości, z gwarancjami ładu i porządku publicznego. Tematyka trzeciej monografii *25 lat doświadczeń ustrojowo-prawnych III Rzeczypospolitej*, red. nauk. H. Duszka-Jakimko, E. Kozerska, Wolters Kluwer, Warszawa 2015 analizuje zróżnicowane uwarunkowania przemian ustrojowych, społecznych i gospodarczych, które dokonały się w związku z transformacją ustrojową w Rzeczypospolitej Polskiej po 1989 roku. Przybliży również procesy przemian wewnętrznej polityki państwa i polskiej racji stanu w wymiarze międzynarodowym i europejskim.

Pełniłam także rolę moderatora w panelach na konferencjach i seminariach ogólnopolskich oraz byłam zaproszona w charakterze eksperta w seminarium przygotowanym w ramach Prezydenckiego Programu obchodów 25 lat Wolności „Polska za 25 lat – drugi skok modernizacyjny”, w Warszawie 17 czerwca 2014 organizowanej przez Kancelarię Prezydenta RP i Prezydencki Program Eksperycki „Laboratorium Idei”.

Wielokrotnie wchodziłam w skład komitetów naukowych i organizacyjnych międzynarodowych i ogólnopolskich konferencji i sympozjów naukowych organizowanych przez różne ośrodki naukowe, m.in. międzynarodowej konferencji naukowej organizowanej przez Uniwersytet Opolski: *Europejskie alternatywne formy rozwiązywania sporów w prawie cywilnym w perspektywie prawnoporównawczej*, Kamień Śląski, 25-26 października 2007r.; ogólnopolskiego sympozjum naukowego: *Wspólne wartości we współczesnym konstytucjonalizmie europejskim*, Zieleniec, 25-27 maja 2011r.; międzynarodowej konferencji naukowej: *Uniwersalne i regionalne metody rozwiązywania sporów społeczno-politycznych i międzypaństwowych*, Zieleniec, 17-18 maja 2012r.; ogólnopolskiej konferencji naukowej: *Współczesne koncepcje ochrony wolności i praw podstawowych*, Zieleniec, 6-7 czerwiec 2013r.; ogólnopolskiej konferencji naukowej: *Rządy prawa i europejska kultura prawna*, Zieleniec, 29-30 maja 2014r.; ogólnopolskiej konferencji naukowej: *25 lat doświadczeń ustrojowo-prawnych III Rzeczypospolitej* poświęconej obchodom 25 lat Wolności – projektu Prezydenta RP Bronisława Komorowskiego, który objął honorowym patronatem konferencję; Opole 17 października 2014 r.

Uzupełnieniem wskazanego powyżej dorobku jest moja działalność jako stałego recenzenta artykułów anglojęzycznych w czasopiśmie *Wroclaw Review of Law, Administration & Economics*, wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, (od 2013 roku).

Jestem członkiem członkiem Sekcji Polskiej IVR – Międzynarodowego Stowarzyszenia Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej.

Od roku akademickiego 2012/2013 pełnię funkcję wydziałowego koordynatora Uniwersyteckiego Centrum Parnetstwa Wschodniego oraz jestem pełnomocnikiem Dziekana ds kontroli zarządczej.

W październiku 2008 roku zostałam powołana w skład Senackiej Komisji ds. Organizacji i Rozwoju Uniwersytetu Opolskiego na kadencję 2008-2012.

Pragnę nadmienić, iż od momentu podjęcia pracy na stanowisku asystenta a następnie adiunkta na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Opolskiego otrzymywane przez ze mnie oceny okresowe były wyróżniające i bardzo dobre.

Pełny wykaz publikacji oraz wystąpień konferencyjnych przedstawiam w załączniku nr 4, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

Renata Dąbrowska - Polimulka